

Анотації

Делибалтова Ю. В. Из истории возникновения и становления органов милиции на Юге Украины в 20-е гг. XX в.

Статья посвящается образованию и деятельности органов милиции на Юге Украины в 20-е гг. XX в.

Delibaltova Y. V. From the history of beginnings and formation of police in the South of Ukraine in 1920s.

This article is devoted to forming and activity of the police in the south region of Ukraine in 1920s.

Т. Д. Дем'янюк

ФУНКЦІОНУВАННЯ КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ СИСТЕМИ НКВС В УМОВАХ МАСОВИХ РЕПРЕСІЙ ПРОТИ НАСЕЛЕННЯ ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ У 1939–1941 РОКАХ

Питання масових репресій під час першого періоду радянізації західноукраїнських земель із перших років незалежності України перебуває в центрі уваги багатьох як вітчизняних, так і зарубіжних дослідників. Це зумовлено як науковими, так і суспільно-політичними обставинами, оскільки в умовах радянської дійсності дана проблема подавалася винятково в ідеологічній площині, що призвело до грубих фальсифікацій історичної дійсності, а мільйони неповинних громадян та члени їх сімей опинилися в категорії “ворогів народу”. Тому відновлення історичної справедливості є одним із головних завдань історичної науки на сучасному етапі. Доступ до значного пласту раніше недоступного для широкого кола дослідників архівного матеріалу надає можливість пошуку нових концептуальних підходів для об'єктивного висвітлення репресій. З'явилася низка праць, присвячених цій проблемі як на всеукраїнському, так і регіональному рівнях, які відступають від концептуальних принципів загальнотеоретичного характеру і базуються на конкретно-фактологічному матеріалі. У цьому контексті слід відзначити праці І. Біласа, В. Сергійчука, Г. Гончарука, О. Нагайцева, І. Андрухів, Д. Веденеєва, Г. Биструхіна, М. Головка, А. Кентія, К. Кондратюка, В. Косика, О. Горланова, А. Рогінського, С. Мора, В. Вельгорського та інших, а також низку

колективних монографій та збірників наукових доповідей конференцій. Водночас ця проблема вимагає подальших наукових досліджень, оскільки при дослідженні масштабності репресій, форм й методів їх проведення ще недостатньо приділяється увага висвітленню, зокрема, нормативно-правових актів функціонування та ролі у цих процесах кримінально-виконавчої системи (КВС) як важливої складової в структурі органів НКВС, що включала в себе мережу тюрем, виправно-трудовах таборів, колоній, спецпоселень, в яких існували специфічні умови утримання репресованих, їх працевлаштування тощо. Саме відсутність такого комплексного аналізу функціонування КВС в умовах репресій і зумовлює актуальність дослідження.

Мета цієї статті — показати правові основи та специфіку діяльності КВС як складової репресивного механізму НКВС, масштаби та категорії репресованих на західноукраїнських землях в умовах першої радянізації регіону.

Репресивні акції на західноукраїнських землях було започатковано директивою НКВС СРСР “Про організацію роботи у звільнених районах західних областей України і Білорусії” від 15 вересня 1939 р., в якій наказувалося спеціально створеним оперативним групам НКВС, які прийшли з Червоною армією, крім інших завдань, арештовувати “найбільш реакційних” представників польської адміністрації, активних членів українських та польських громадсько-політичних об’єднань, а в захоплених тюрмах “організувати нову тюремну адміністрацію із надійних людей на чолі з одним із співробітників НКВС” та забезпечити в них “суворий режим утримання арештованих” [1, с. 163]. Функціонування новоствореної тюремної системи здійснювалося на основі “Положення про тюрми НКВС СРСР для осіб, які перебувають під слідством”, затвердженого наказом НКВС СРСР 28 липня 1939 р. У п. 2 положення говорилося, що такі тюрми створюються у союзних, автономних республіках і УНКВС країв та областей, а керівництво ними здійснює Головне тюремне управління НКВС СРСР через тюремні відділи (відділення) при УНКВС [2].

Слід відзначити, що офіційно обласні управління та міськрайвідділи НКВС і Робітничо-селянської міліції (РСМ) у західних областях було створено наказом НКВС СРСР “Про організацію органів НКВС Західної України” лише 6 листопада

1939 р., тобто після ухвали позачергової сесії Верховної Ради СРСР від 1 листопада про включення Західної України до складу СРСР. Комплектація управлінь НКВС Львівської, Дрогобицької (утворено 13 листопада), Луцької (згодом перейменовано у Волинську), Станіславської (з 9 листопада 1962 р. — Івано-Франківська) та Тернопільської областей здійснювалося як із числа членів раніше прибулих оперативних груп НКВС, так і з направлених додатково 1 230 працівників з управлінь інших областей та випускників шкіл РСМ [3].

Прикриваючись тезою про “загострення класової боротьби”, органи НКВС розгорнули широкомасштабні заходи із їх “ізоляції”, що супроводжувалися арештами й масовими виселеннями населення за політичними, національними, релігійними та соціально-становими ознаками, а напередодні війни — й масовими розстрілами арештованих у тюрмах та приміщеннях райміськвідділів НКВС–НКДБ.

Арешти здійснювалися на основі наказу НКВС СРСР від 11 жовтня 1939 р. “Про запровадження єдиної системи оперативного обліку антирадянських елементів, виявлених агентурною розробкою”. До “ворожих соціалістичному ладу елементів” було віднесено значну категорію місцевого населення, віднесених до 18 груп, які “в силу свого соціального і політичного минулого, національно-шовіністичних настроїв, релігійних переконань, моральної і політичної обмеженості” могли скласти загрозу новому режиму на анексованих землях [4]. Уже до кінця жовтня було арештовано понад 200 активних громадсько-політичних діячів та активістів українських політичних партій і громадських об’єднань, безпідставно звинувачених у “провокаціях” проти радянської влади [5, с. 575].

Наказами НКВС СРСР від 11 грудня й 25 грудня 1939 р., 6 серпня, 7 і 20 вересня 1940 р. було завершено процес створення нової тюремної мережі в приєднаних західних областях, Північній Буковині та Бессарабії [6, с. 126–127]. Зокрема, у Волинській, Дрогобицькій, Львівській, Тернопільській, Станіславській, Рівненській та Чернівецькій областях наприкінці 1940 р. 26 в’язниць і дві внутрішні тюремні камери з лімітом на 8 228 в’язнів та штатом працівників на 1695 осіб [7]. Однак, за спогадами колишніх в’язнів, у камерах завжди перебувало у 2–3 рази більше арештованих, ніж було передба-

чено встановленими нормами. Зростаючою була і динаміка арештів. Так, у жовтні — грудні 1939 р. у Львівській, Волинській, Дрогобицькій, Рівненській, Станіславській та Тернопільській областях було арештовано 9 667 осіб (5 406 поляків, 2 779 українців, 1 439 євреїв, 43 білоруси), протягом 1940 р. — 41 585 осіб (15 518 поляків, 15 024 українця, 10 924 євреї, 119 білорусів), а в січні — лютому 1941 р. — 3 052 особи (525 поляків, 2 179 українців, 332 євреї, 16 білорусів). Всього — 54 304 особи (21 449 поляків, 19 982 українця, 12 695 євреїв, 178 білорусів) [8].

За спогадами арештованих, у кожній тюрмі існував свій “стиль” допитів і розправи над в’язнями. Так, у Станіславській тюрмі слідчі під час допитів “перш за все старалися за всяку ціну дуже скоро заломити в’язня як духовно, так і фізично. І як тільки це осягнули, діставали від в’язня все, що потрібно їм було” [9]. Крім того, у Станіславській та Коломийській тюрмах під час допитів застосовували електричні стільці та спеціальні електричні шафи [10].

Після винесення вироку (судом, Військовим трибуналом, Особливою нарадою) засуджених згідно з наказом НКВС СРСР № 1461 “Про порядок направлення засуджених у виправно-трудоі табори НКВС” від 10 грудня 1939 р. відправляли у виправно-трудоі табори (ВТБ) та колонії. Наказом виділялося сім груп засуджених відповідно до їх “соціальної небезпеки”, а також вказувалися ВТБ, в яких вони мали відбувати покарання. Так, до першої групи відносилися засуджені “за участь у право-троцькістських контрреволюційних організаціях, зраду батьківщини (ст. 58-1 “а” і “б”), шпигунство (ст. 58-6, 193-24), диверсію (ст. 58-9), терор (ст. 58-8)”, а також “керівників контрреволюційних фашистських, повстанських, націоналістичних організацій і антирадянських політпартій”. Покарання вони мали відбувати у сімох ВТБ, а саме: “Севвостлаг” (Далекий Схід, район ріки Колими), “Воркутлаг” (Заполярь, Комі АРСР), “Ухтижлаг” (Північні райони Комі АРСР), “Норильлаг” (Заполярь, Таймирський округ), “Севжелдорлаг” (Заполярь, Комі АРСР), “Локчимлаг” (Комі АРСР), “Устьвымлаг” (Комі АРСР).

До другої групи належали засуджені “за шкідництво (ст. 58-7), перебіжчики (ст. 59-10, ст. 84), активні учасники контрреволюційних фашистських, повстанських і націоналістичних

організацій і колишні члени політпартій (есери, меншовики, анархісти, грузмеки, дашнаки, мусаватисти та ін.), керівники й організатори масових безпорядків (ст. 59-2 “а”), засуджені за бандитизм (ст. 56, 59-3 “а”), збройний напад (ст. 167, ч. 3), а також які мали судимість за втечу з таборів і тюрем”. Вони відбували покарання в 14 ВТБ, розміщених у Новосибірській (“Сиблаг”, “Томасимлаг), Карагандинській (“Карлаг”), Свердловській (“Севураллаг”, “Івдельлаг”), Пермській (“Усольлаг”), Горьківській (“Унжлаг”), Кіровській (“В’ятлаг”), Архангельській (“Каргопольлаг”, “Онеглаг”, “Кулойлаг”) областях, Узбецькій РСР (“Сазлаг”), Комі АРСР (“Севжелдорлаг”) та Красноярському краї (“Краслаг”).

Засуджені першої і другої групи направлялися у ВТБ винятково за персональними нарядами ГУТАБу, “незалежно від працездатності, за винятком інвалідів і хворих, які не могли слідувати в табори без посторонньої допомоги, а також інфекційно хворі”.

Третю групу становили засуджені за інші “контрреволюційні злочини” за статтями Кримінального кодексу, які не входили до першої і другої групи, а саме: грабіж (ст. 165), розбій (ст. 167, ч. 1-2), а також рецидивісти, які мали більше трьох судимостей за однорідні злочини. Їх направляли в усі існуючі ВТБ, за винятком сімох, чотири з яких знаходилися в Підмосков’ї (“Ликовлаг”, “Химкилаг”, будівництво південної гавані та Дмитрівського механічного заводу), а також “Лужлагу” (Ленінградська область), “на спецбудівництво № 211” (прикордонні райони УРСР) та “Райчихлагу” (прикордонні райони Хабаровського краю).

Четверту специфічну групу становили в’язні окремих національностей — німці, поляки, естонці, латиші, литовці, румуни, фіни, іранці, афганці, позбавлені волі за побутові та інші злочини, за винятком статей, указаних у перших трьох групах. Їх теж направляли в усі ВТБ, за винятком “Ликовлагу”, “Химкилагу”, “Лужлагу”, “спецбудівництва № 211”, Дмитрівського мехзаводу, а також, крім тих ВТБ, які знаходилися на території компактного проживання вказаних національностей.

До п’ятої групи належали засудженні за груповими справами, а також за приналежність до однієї із “контрреволюційних організацій” (троцькісти, есери, меншовики та інші). Якщо

вони були арештовані на одній території, то відбувати покарання їх відправляли в різні ВТБ, а в місцях відбування покарання розподіляли по різних підрозділах, щоб вони не могли продовжувати свою “ворожу антирадянську діяльність”.

Шосту групу становили піддані інших держав, засуджені незалежно від характеру злочину. Їх відправляли у різні ВТБ за персональними нарядами ГУТАВ НКВС.

До сьомої групи належали засуджені Особливою нарадою при НКВС СРСР. Їх направляли до ВТБ за рознарядкою Першого спеціального відділу НКВС СРСР.

Відповідальність за дотриманням обмежень та відправкою засуджених у визначені місця відбування покарань покладалося на начальників відділів виправно-трудових колоній НКВС республік, УНКВС країв, областей, начальників тюрем, пересильних пунктів та колоній.

Цим же наказом відмінялася дія наказів про порядок направлення засуджених до місць відбування покарань від 13 жовтня 1937 р., 19 грудня 1937 р., 17 квітня 1938 р. та 9 травня 1938 р. [11].

Крім засуджених за злочини соціально-кримінального та політичного характеру, значна група населення була піддана репресіям у вигляді виселень сімей у північні райони СРСР на спецпоселення. Початок цим акціям поклала таємна ухвала РНК СРСР за № 2122-617сс від 29 грудня 1939 р. “Про порядок переселення польських осадників із західних областей УРСР і БРСР”. Таких масових акцій до початку німецько-радянської війни було шість, остання з яких “стартувала” 16 травня 1941 р. на підставі спільної постанови ЦК ВКП(б) і РНК СРСР “Про виселення ворожого елемента з республік Прибалтики, Західної України і Західної Білорусії, Молдавії”. На спецпоселення відправляли не лише сім’ї польських осадників, а й колишніх польських військових, військовополонених, державних чиновників, поміщиків, фабрикантів, підприємців та представників з інших соціальних верств, серед яких було й чимало євреїв та українців. Окремі акції були спрямовані проти так званих біженців, які намагалися уникнути виселень і змінювали місце проживання, а також тих, які мали бажання виїхати до Німеччини, але їм було відмовлено фашистським урядом [12, с. 159], та проти сімей “націоналістів”, які перебували в

підпіллі або втекли за кордон [13]. Під час першої акції (10–14 лютого 1940 р.) було вислано 17 206 сімей (89 062 особи) польських осадників, другої (із 13 квітня — до кінця травня 1940 р.) — майже 25 тис. сімей із категорії “колишніх”, третьої (29 червня — 2 липня 1940 р.) 37 532 сім’ї (83 207 осіб) та 19 476 одинаків біженців [14, с. 153–156], четвертої (грудень 1940 — січень 1941 рр.) — понад 20 тис. сімей “націоналістів” та “зрадників батьківщини”, які втекли за кордон.

П’ята хвиля виселень мала розпочатися на основі таємної постанови РНК СРСР “Про план сільськогосподарського переселення на 1941 рік” від 6 січня 1941 р. Нею передбачалося переселити з одних регіонів СРСР в інші 206 427 селянських господарств, із яких 60 тис. — з України, в тому числі 41 тис. — у першому кварталі 1941 р. [15, с. 11–13]. Безперечно, що основну масу переселенців мали скласти мешканці західних областей, оскільки людські ресурси на теренах УРСР унаслідок штучного голодомору 1932–1933 рр. та репресій зменшилися, за різними даними, на 7–10 млн чол. Однак виконанню як січневої, так і травневої 1941 р. постанов перешкодив початок німецько-радянської війни.

Як правило, операція з виселення проводилася несподівано для населення, одночасно на всій території західного регіону, “у день, визначений НКВС СРСР”. Наприклад, у ніч на 29 червня 1940 р. було проведено акцію з виселення так званих біженців. Для її проведення наказом начальника управління РСМ НКВС УРСР від 25 червня 1940 р. до Львова було направлено з управлінь міліції інших областей 2 200 оперативних працівників і підготовлено 1 282 вагони [14, с. 149–151]. Зокрема, з Волинської області 29 червня було відправлено на спецпоселення 3 567 сімей в складі 11 771 особи (1 017 українців, 1 837 поляків, 8 924 євреїв), у Дрогобицькій — 6 295 осіб (1 520 сімей у складі 5 262 осіб та 1 038 одинаків), у Станіславській — 1 170 сімей (2 519 осіб) та 612 одинаків [14, с. 152–155].

Згідно з інструкціями, розробленими НКВС СРСР та затвердженими РНК СРСР, нажите майно сімей осадників, біженців, “націоналістів” і “зрадників батьківщини”, а також сільськогосподарський інвентар та худоба підлягали конфіскації і передавалися актом місцевим органам влади [15]. Спецвиселенням дозволялося брати із собою лише речі першої необхідності:

одяг, натільну білизну, взуття, постільну білизну, предмети посуду (миски, каструлі, кружки, вилки, ложки, ножі), продукти харчування на місяць, дрібний сільськогосподарський інвентар (сокиру, пилу, лопату, сапу, косу, граблі, вили, молоток тощо), гроші та ювелірні вироби (необмежено), скриню (куфер) або ящик для зберігання взятих речей. Однак загальна вага взятих із собою речей не повинна була перевищувати 500 кг на сім'ю. Відправлення переселенців мало здійснюватися поешелонно. Кожний ешелон складався з 55 вагонів, з яких чотири виділялися для перевезення сільськогосподарського інвентаря та громіздких речей, один — для конвою і один вагон виділявся під медичний ізолятор. У решті 49 вагонах перевозилися виселенці з розрахунку не менше 25 осіб у кожному разом із предметами й речами побуту першої необхідності. На кожний ешелон для медичного обслуговування виділявся один фельдшер і дві санітарки, а також відповідні медикаменти. Під час переїзду осадники-переселенці отримували безплатно один раз на день гарячу їжу й 800 грам хліба на особу [14, с. 129–130]. Оплата витрат за харчування на час перевезення покладалася на НКВС СРСР із розрахунку 2 крб на добу для біженців, шлях переїзду яких не перевищував 10 діб, і 2 крб 50 коп. — на 15 діб [14, с. 156].

Як правило, всіх виселенців направляли на лісозаготівлі в систему підприємств Наркомлісу СРСР. Їх розміщували в робітничих селищах від 100 до 500 осіб, у будинках барачного типу з розрахунку 3 кв. м. на одну особу. Адміністративне керівництво спецпоселеннями здійснювали районні й селищні комендатури НКВС СРСР. Комендатури вели облік переселенців, слідкували за дотриманням ними встановленого режиму й порядку, попереджували можливість утеч. Витрати на утримання районних і селищних комендатур, а також усі адміністративні фінансові витрати здійснювалися за рахунок фінансів, які накопичувалися внаслідок відрахувань із заробітної плати спецпереселенців у розмірі не більше 10%. Відчислення на рахунки відділів виправно-трудова колоній відповідних обласних управлінь НКВС, до складу яких входили районні й селищні комендатури, централізовано здійснювали підприємства Наркомлісу СРСР, на яких працювали спецпереселенці.

В обов'язки комендантів спецпоселень входило: слідкувати за дотриманням встановленого в поселенні порядку; спостерігати за точним виконанням договорів про використання праці спецпереселенців, укладених відділами виправно-трудових колоній УНКВС із підприємствами Наркомлісу; вживати необхідних заходів для попередження втеч, виявлення і затримання правопорушників; вести боротьбу з п'янством, хуліганством, шинкарством й іншими порушеннями громадського порядку в поселеннях; систематично проводити перевірку наявності спецпереселенців; проводити реєстрацію актів громадянського стану.

Правила внутрішнього розпорядку на спецпоселеннях затверджувалися начальником відділу виправно-трудових колоній УНКВС і доводилися комендантом до всіх спецпереселенців поселення. За порушення режиму, трудової дисципліни, громадського порядку коменданти мали право накладати грошові штрафи до 25 крб або арештовувати до 5 діб (районні коменданти мали право накладати штрафи до 50 крб й арештовувати на строк до 10 діб або притягувати до кримінальної відповідальності).

Спецпереселенці та їх сім'ї не мали права виїжджати за межі адміністративних районів виселення. Крім того, відлучення із спецселища чи з місця роботи більш як на 24 години, а також переселення у межах селища з одного барака в інший без дозволу коменданта вважалося грубим порушенням режиму й дисципліни з відповідними оргвисновками [14, с. 133–134].

Однак, як неодноразово відзначалося у доповідних записках Відділу трудових поселень ГУТАБ НКВС СРСР на ім'я наркома НКВС Л. Берії, житлові умови й працевлаштування спецпоселенців грубо порушувалися. Так, у поселеннях Красноярського краю, Архангельської, Кустанайської та Омської областей переселенців, як правило, розміщували по 2–3 сім'ї в одній кімнаті або по 15–20 сімей у бараках, які не мали кімнатного планування, де на одну особу переважно припадав один (максимум два) квадратних метри житлової площі, що іноді навіть не було змоги поставити ліжко, тому доводилося спати на підлозі. Крім того, на більшості підприємств Наркомлісу не було організовано належним чином виробничий процес, внаслідок чого не вистачало знарядь праці, для багатьох взагалі не було роботи, а ті, хто працював, унаслідок низької продуктивності

праці заробляли мізерні гроші (від 2 до 5 крб), яких не вистачало на прожиття. Незадовільним у місцях поселень було й продовольче забезпечення й медичне обслуговування, що призводило до хвороб і високої смертності [14, с. 138–142].

Висновки

Отже, на основі наведеного можемо констатувати наступне:

1. З перших днів анексії західноукраїнських земель прислані в складі Червоної армії оперативні групи НКВС розпочали роботу з організації нової кримінально-виконавчої системи, яка повністю була сформована до кінця 1940 р. і включала в себе мережу тюремних установ, виправно-трудових таборів та спецпоселень, пересильних пунктів, функціонування яких у системі НКВС СРСР, республіканських та обласних структур забезпечували відповідні управління, відділи та служби, що в цілому складали могутню імперію ГУТАБу.

2. Наказом НКВС СРСР від 11 жовтня 1939 р. майже все населення анексованих західноукраїнських земель опинилося в категорії “антирадянських елементів”, проти яких розпочалися репресії, що тривали до самого початку німецько-радянської війни, жертвами яких стали сотні тисяч громадян краю.

3. Найбільш масово репресії проявилися у таких формах, як арешти та виселення на спецпоселення, що проводилися за соціально-становими та національно-політичними ознаками на основі таємних постанов РНК, ЦК ВКП(б), а також наказів, директив та інструкцій НКВС СРСР.

4. Масовий характер репресій був зумовлений низкою причин, головна з яких полягала у тому, щоб якнайшвидше здійснити “радянізацію” анексованих західноукраїнських територій, з іншого боку, назрівання можливої війни з Німеччиною вимагало очищення прикордонних з німецькою окупаційною зоною територій від “неблагонадійних” та “ворожих елементів”. Тому не випадково, що саме переселення як найбільш ефективний спосіб “чисток” займають у репресіях головне місце.

Список використаних джерел

1. Михайленко П. П., Кондратьєв Я. Ю. Історія міліції України у документах і матеріалах: У 3-х т. /П. Михайленко, Ю. Кондратьєв. — К.: Генеза, 1997. — Т. 2: 1926–1945. — 1999. — 412 с.

2. Архів Управління Міністерства внутрішніх справ України в Івано-Франківській області (далі — АУМВСУІФО). Приказ НКВД СРСР “Положение о тюрьмах НКВД СССР для содержания подследственных” от 28 июля 1939 г. // Накази, директиви, розпорядження НКВС СРСР за 1939 р. Колекція документів. — Т. 1.
3. Архів УМВСУІФО. Приказ НКВД СССР № 001359 “Об организации органов НКВД Западной Украины” от 6 ноября 1939 г. // Накази, директиви, розпорядження НКВС СРСР за 1939 р. Колекція документів. — Т. 1.
4. Архів УМВСУІФО. Приказ НКВД СССР № 001223 “О введении единой системы оперативного учёта антисоветских элементов, выявляемых агентурной разработкой” от 11 октября 1939 года // Накази, директиви, розпорядження НКВС СРСР за 1939 рік. Колекція документів. Том 1.
5. Політичний терор і тероризм в Україні. XIX — XX ст. Історичні нариси / [Архієрейський Д. В., Бажан О. Г., Бикова Т. В. та ін.]; відповід. ред. В. А. Смолій. — К.: Наук. думка, 2002. — 952 с.
6. Білас І. Репресивно-каральна система в Україні. 1917–1953: Суспільно-політичний та історико-правовий аналіз: У 2 кн. / Іван Григорович Білас. — К.: Либідь — Військо України, 1994. — Кн. 1. — 432 с.
7. АУМВСУІФО. Приказ НКВД УССР № 117 “О перекреплении тюрем к пересыльным пунктам” от 6 мая 1941 г. // Накази, директиви, розпорядження НКВС УРСР за 1941 рік. Колекція документів. — Т. 5.
8. Горланов О. А., Рогинский А. Б. Об арестах в западных областях Белоруссии и Украины в 1939–1941 гг. [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://www.memo.ru/history/Polacy1/GORROG> С. НТМ
9. Воля Покуття. — 1941. — 3 серпня.
10. Воля Покуття. — 1941. — 17 липня.
11. АУМВСУІФО. Приказ НКВД СССР № 1461 “О порядке направления осужденных в исправительно-трудовые лагеря НКВД” от 10 декабря 1939 г. // Накази, директиви, розпорядження НКВС СРСР за 1939 р. Колекція документів. Т. 1.
12. Кондратюк К. Втрати населення Західної України у 1939–1941 рр. / К. С. Кондратюк // Україна — Польща: важкі питання. — Варшава: TYRSA, 2001. — Т. 1. — С. 155–161.
13. АУМВСУІФО. Приказ НКВД СССР № 001552 “О порядке ссылки в отдалённые северные районы СССР членов семей изменников родины, совершивших побег или перелет за границу” от 10 декабря 1940 года // Накази, директиви, розпорядження НКВС СРСР за 1940 рік. Том 1.
14. Білас І. Г. Репресивно-каральна система в Україні 1917–1953: Суспільно-політичний та історико-правовий аналіз: У 2 кн. / Іван Григорович Білас. — К.: Либідь — Військо України, 1994. — Кн. 2. — 688 с.
15. ДАІФО. — Ф. Р-295. — Оп. 2. — Спр. 1. — Арк. 11–13.

16. АУМВСУІФО. Инструкция Народного Комиссара Внутренних Дел Союза ССР “О порядке ссылки в отдалённые северные районы СССР членов семей изменников родины, совершивших побег или перелёт за границу”, утверждена решением СНК СССР от 14 декабря 1940 г. // Накази, директиви, розпорядження НКВС СРСР за 1940 р. Колекція документів. Том 1.

Анотації

Демьянчук Т. Д. **Функционирование уголовно-исполнительной системы НКВД в условиях массовых репрессий против населения западноукраинских территорий в 1939–1941 годах.**

Рассматривается вопрос правового функционирования уголовно-исполнительной системы НКВД, масштабы и категории репрессированных в условиях первой советизации западноукраинских территорий.

Demynchuk T. D. **The functioning of criminal-executive system NKVS under conditions of mass repressions against the population of Western Ukraine.**

The article deals with the question of legal functioning of the criminal-executive system NKVS, scale and categories of persons subjected to repressions under conditions of the first radyanization of the western-Ukrainian lands.

Ю. В. Діденко

ДЕРЖАВОТВОРЧІ ІНІЦІАТИВИ ДЕПУТАТІВ НАРОДНОГО РУХУ УКРАЇНИ У СФЕРІ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

Народний Рух України завжди виступав за розвиток рівноправних міжнародних відносин нашої держави та захищав українські інтереси в разі порушення їх паритетності. Це завжди викликало зацікавленість науковців та дослідників. В роботі зроблено аналіз діяльності депутатів від НРУ та їх особистий внесок у розвиток міждержавних відносин.

У Руху завжди була чітка позиція стосовно міжнародних відносин. У питаннях, пов'язаних із базуванням Чорноморського флоту Російської Федерації, Рух дотримувався чіткої лінії. Так, заступник голови парламентської комісії у закордонних справах І. Заєць наголошував, що цю проблему необхідно вирішувати шляхом укладання договору з Російською Феде-